

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o **maloleté deti H., T., narodeného X. a J., narodeného X.**, zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, L., deti rodičov, matky M. H. P., bývajúcej v L., zastúpenej K. – advokáti, s.r.o., Z. a otca T. H., bývajúceho v A., N., zastúpeného JUDr. I. K., advokátkou v B., za účasti Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, Bratislava, Špitálska č. 6, o **nariadenie návratu detí do N. podľa Dohovoru o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí**, vedenej na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp.zn. 4 P 50/2006, o dovolaní matky maloletých detí proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 23. júna 2009 sp.zn. 5 CoP 40/2009, rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Žiline z 23. júna 2009 sp.zn. 5 CoP 40/2009 a uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo 16. apríla 2009 č.k. 4 P 50/2006-407 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Liptovský Mikuláš.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Liptovský Mikuláš (v poradí druhým) uznesením zo 16. apríla 2009 č.k. 4 P 50/2006-407 nariadil návrat maloletých detí H., T., narodeného X. a J., narodeného X. do N. Odložil vykonateľnosť uznesenia, ktorým nariadil návrat maloletých detí až do jeho právoplatnosti. Priznal otcovi trovy konania vo výške 100 %, ktoré zaviazal matku zaplatiť otcovi na (bližšie nešpecifikovaný) účet jeho právnej zástupkyne do pätnástich dní od právoplatnosti samostatného uznesenia. Štátu náhradu trov konania nepriznal. Rozhodnutie o návrate maloletých detí oprel o Dohovor o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí (články 1 písm.a/, 11, 12, 13, 16 a 18) ako aj článok 11 bod 2 a 5 Nariadenia rady (ES) č. 2201/2003 a odôvodnil ho tým, že na základe vykonaného dokazovania mal preukázané, že rozsudkom Okresného súdu vo V. č. X. z 21. septembra 2005 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v H. č. X. z 3. marca 2006 príslušný n. súd rozhodol, že T. H.

a M. H. budú mať rodičovskú zodpovednosť za T. a J. spoločne, krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu – záver bodu 2, t.j. že T. H. bude mať každodennú starostlivosť o T. a J. a upravil stretávanie tak, že T. a J. H. a M. H. majú právo na dve stretnutia ročne. Počas prvých dvoch rokov sa stretnutia uskutočnia v trvaní jedného týždňa v mieste bydliska detí. Následne sa ich trvanie predĺži o dva týždne, ak ku stretnutiu môže dôjsť na inom mieste, než v mieste bydliska detí. Jedno zo stretnutí by sa podľa možnosti malo uskutočniť počas školských letných prázdnin. M. H. sa okrem toho umožňuje navštevovať deti v mieste ich bydliska raz za mesiac. Dovolací senát Najvyššieho súdu 23. mája 2006 odvolanie M. P. H. na Najvyšší súd zamietol. S poukazom na cieľ sledovaný Dohovorom o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí súd prvého stupňa ďalej uviedol, že otec maloletých detí má opatrovnícke právo aj ho skutočne vykonáva. Matka maloletých detí dňa 8. júla 2005 napriek tomu, že jej bol uložený zákaz vycestovať s deťmi bez súhlasu druhého rodiča, maloleté deti neoprávnene premiestnila na územie Slovenskej republiky. V súčasnej dobe je matka maloletých detí subjektom extradičného konania, je zadržovaná v S., a to od 21. januára 2009 doposiaľ na základe medzinárodného zatykača, pričom jej bol zabavený slovenský pas. N. dalo úradnú žiadosť o jej vydanie, o ktorej doposiaľ nebolo rozhodnuté. Otec detí po celý čas o ne prejavoval záujem, nikdy nebol pozbavený rodičovských práv. Zo strany N. boli prijaté všetky opatrenia na návrat maloletých detí a na zabezpečenie ochrany po ich návrate, v N. je silný sociálny systém, preto nič nebráni maloleté deti vydať otcovi, keďže matka si v súčasnej dobe svoje rodičovské práva a povinnosti nevykonáva. O odklade vykonateľnosti uznesenia rozhodol podľa § 171 ods. 3 O.s.p. O nepriznaní trov konania štátu rozhodol s poukazom na § 18 O.s.p. a o povinnosti matky nahradiť otcovi trovy konania rozhodol podľa § 151 ods. 7 O.s.p.

Krajský súd v Žiline na odvolanie matky maloletých detí uznesením z 23. júna 2009 sp.zn. 5 CoP 40/2009 v celom rozsahu potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa. Otcovi maloletých detí náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvého stupňa. V súvislosti s námietkou matky maloletých detí v odvolaní, že jej postupom súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom, keď nebola súdom prvého stupňa vypočutá poukázal na to, že tento dôkaz nebolo možné vykonať vzhľadom na skutočnosť, že v súčasnej dobe je matka maloletých detí subjektom extradičného konania, je zadržovaná v S. od 21. januára 2009 na základe medzinárodného zatykača, pričom jej bol zabavený slovenský pas, ktorú situáciu si matka

maloletých detí zavinila sama. Nesúhlasil ani s námietkou matky maloletých detí, podľa ktorej prvostupňový súd mal predmetné konanie prerušiť do skončenia konania o rozvode manželstva a do skončenia konania o návrhu otca na uznanie cudzieho rozhodnutia o výchove a úprave styku s maloletými deťmi a jeho vyhlásenie za vykonateľné, pretože s poukazom na článok 16 Dohovoru o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí nie je daný dôvod na prerušenie tohto konania.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podala dovolanie matka maloletých detí, navrhla ho zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie v zásade odôvodnila tým, že postupom a rozhodnutiami súdov bolo porušené jej základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivý proces zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ďalej v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v dôsledku čoho je prípustnosť dovolania daná podľa § 237 písm.f/ O.s.p. V danom prípade uznesením odvolacieho súdu bola nariadená vykonateľnosť cudzieho rozhodnutia a preto je dovolanie prípustné aj podľa ustanovenia § 239 ods. 1 (zrejme myslený ods. 2 – pozn. odvolacieho súdu) písm.c/ O.s.p. K odňatiu jej možnosti konať pred súdom došlo postupom súdov obidvoch inštancií, pretože nebola ani pred jedným súdom vypočutá. Dôvody nevyhovenia návrhu matky maloletých detí na jej vypočutie uvádzané súdmi nižšieho stupňa nič nemenia na tom, že prvostupňový aj odvolací súd svojím postupom v danej veci pripustili, aby bol proces nespravodlivý a nebol dodržaný princíp rovnosti zbraní, pretože v súdnom konaní bol otec maloletých detí postavený do situácie, ktorá bola jasne výhodnejšia ako situácia matky. Nevykonaním navrhovaného dôkazu výsluchom matky, bola jej odňatá možnosť vykonať dôkaz na preukázanie existencie vážneho nebezpečenstva v zmysle článku 13 písm.a/ Dohovoru o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí. Poukázala na to, že dôvodom, pre ktorý súdy S. ju nevydali, napriek príkazu na zatknutie, do N., bolo zistenie, že v čase, keď maloleté deti premiestnila na územie Slovenskej republiky, tak nešlo o ich neoprávnené premiestnenie. V závere dovolania s poukazom na nepretržitý štvorročný pobyt maloletých detí na Slovensku, počas ktorého sa zžili s novým prostredím, podľa článku 12 ods. 2 Dohovoru o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí už nebol prvostupňový ani odvolací súd oprávnený nariadiť návrat maloletých detí do N..

Otec maloletých vo vyjadrení k dovolaniu toto navrhol “zamietnuť”.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) prejednal dovolanie bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmajúc najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol uznesením. Pokiaľ dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vydanému v tejto procesnej forme, je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm.a/ O.s.p.) alebo uzneseniu, ktorým odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností [§ 109 ods. 1 písm.c/] na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm.b/ O.s.p.) alebo potvrdzujúcemu uzneseniu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p.), alebo ak ním bolo potvrdené buď uznesenie súdu prvého stupňa o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm.b/ O.s.p.) alebo uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo jeho vyhlásenie za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm.c/ O.s.p.).

Podľa § 239 ods. 3 O.s.p. ustanovenia odsekov 1 a 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, o znalečnom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Dovolaním napadnuté uznesenie je síce rozhodnutím vydaným vo veci starostlivosti súdu o maloletých (§ 176 ods. 2 O.s.p.), nejde však o uznesenie o predbežnom opatrení (ako ho mylne klasifikovali prvostupňový i odvolací súd), ani o uznesenie vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením. Prípustnosť dovolania proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu tak ustanovením § 239 ods. 3 O.s.p. vylúčená nie je. Súčasne však napadnuté rozhodnutie nevykazuje znaky ani jedného z uznesení v zmysle ustanovení § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., preto ani z týchto ustanovení prípustnosť dovolania matky maloletých detí nemožno vyvodiť.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 O.s.p., ale zaoberal sa i otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm.a/ až g/ O.s.p. Ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 239 O.s.p. vylúčené. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné sa dovolací súd zameril predovšetkým na okolnosti, ktoré dovolateľka v dovolaní namietala.

Podľa § 237 písm.f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle tohto ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčení buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo

ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinnosti a na úctu k právam iných osôb.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúca povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001, z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02, III. ÚS 171/2006 z 5. apríla 2007).

Ako vyplýva z obsahu spisu, Okresný súd Liptovský Mikuláš (v poradí prvým) uznesením z 23. mája 2006 č.k. 4 P 50/2006-127 návrat maloletých detí H., T., narodeného X. a J., narodeného X. do N. nenariadil, ktoré uznesenie bolo potvrdené uznesením Krajského súdu v Žiline z 28. februára 2007 sp.zn. 5 CoP 64/2006. Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom z 12. júna 2008 I. ÚS 114/08 rozhodol, že právo T. H. na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd vyššie uvedeným uznesením Krajského súdu v Žiline porušené bolo, toto uznesenie zrušil a vec vrátil Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie. Otcovi maloletých detí nepriznal finančné zadosťučinenie a jeho sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovel. Ako sa uvádza (mimo iného) v posledne citovanom náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky, z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len "ESLP") vyplýva, že princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej odporca (Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. júna 2002, § 45). Právo na kontradiktórne konanie zase znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu, a vyjadriť sa k nim... Podstatu kontradiktórnosti tvorí súperenie strán, ktorého

základným predpokladom je už uvedená rovnosť účastníkov konania. Na základe zásady kontradiktórnosti by súdne rozhodnutie malo vychádzať predovšetkým z výsledkov konfrontácie strán v spore, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa k požiadavkám a tvrdeniam druhej strany a právo na to, aby sa vypočuli jej argumenty... pri rozhodovaní o návrate dieťaťa do iného zmluvného štátu Dohovoru (rozumej Dohovor o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí – pozn. dovolacieho súdu) musia sudy vychádzať zo starostlivo zisteného skutkového stavu; to znamená, že dôvody, ktoré by mohli eliminovať návrat dieťaťa do miesta bydliska v inom členskom štáte, musia byť zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby posúdenie (ne)navrátenia maloletých detí nevychádzalo iba z dôkazov produkovaných jedným účastníkom súdneho konania...

Keďže odvolací súd po zrušení jeho potvrdzujúceho uznesenia z 28. februára 2007 sp.zn. 5 CoP 64/2006 vyššie citovaným nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky v následnom konaní takto nepostupoval, a nepostupoval tak ani súd prvého stupňa po zrušení jeho v poradí prvého uznesenia uznesením Krajského súdu v Žiline zo 7. októbra 2008 sp.zn. 5 CoP 49/2008, nevykonaním dôkazu výsluchom matky maloletých detí, bez ohľadu na to, že sa nachádzala v extradičnej väzbe, a neumožnením jej vyjadriť sa k všetkým v následnom konaní vykonaným dôkazom, odňal účastníkovi (matke maloletých detí) možnosť konať pred súdom (§ 237 písm.f/ O.s.p.).

Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm.f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Keďže aj uznesenie súdu prvého stupňa má vady, pre ktoré bolo potrebné v dovolacom konaní zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu, Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie tak odvolacieho ako aj prvostupňového súdu zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 2 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 7. septembra 2010

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová